

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē sundarakāṇḍē

॥ prathamah sargah ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatruḡnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ prathamah sargah ॥

hanumatā samudrasya laṅghanaṃ mainākēna tasya
satkārastataḥ surasāyāḥ parājayaḥ siṃhikāyā vadhaṃ kṛtvā
tasya dakṣiṇataṭē gamanaṃ tatra tēna laṅkāśōbhāyā
nirīkṣaṇam

tatō rāvaṇanītāyāḥ
sītāyāḥ śatrukarṣaṇaḥ |
iyēṣa padamanvēṣṭuṃ
cāraṇācaritē pathi ॥ 5.1.1 ॥

duṣkaraṃ niṣpratidvandvaṃ
cikīrṣan karma vānaraḥ |
samudagraśirōgrīvō
gavāṃ patirivābabhau ॥ 5.1.2 ॥

atha vaidūryavarṇēṣu
śādvalēṣu mahābalaḥ |
dhīraḥ salilakalpēṣu
vicacāra yathāsukham ॥ 5.1.3 ॥

dvijān vitrāsayan dhīmā -
nurasā pādapān haran |

mṛgāṃśca subahūn nighnan
pravṛddha iva kēsarī || 5.1.4 ||

nīlalōhitamāñjiṣṭha -
padmavarṇaiḥ sitāsitaiḥ |
svabhāvasiddhairvimalai -
rdhātubhiḥ samalañkṛtam || 5.1.5 ||

kāmarūpibhirāviṣṭa -
mabhīkṣṇaṃ saparicchadaiḥ |
yakṣakinnaragandharvai -
rdēvakalpaiḥ sapannagaiḥ || 5.1.6 ||

sa tasya girivaryasya
talē nāgavarāyutē |
tiṣṭhan kapivarastatra
hradē nāga ivābabhau || 5.1.7 ||

sa sūryāya mahēndrāya
pavanāya svayambhuvē |
bhūtēbhyaścāñjaliṃ kṛtvā
cakāra gamanē matim || 5.1.8 ||

añjaliṃ prāṇmukhaṃ kurvan
pavanāyātmayōnayē |
tatō hi vavṛdhē gantuṃ
dakṣiṇō dakṣiṇāṃ diśam || 5.1.9 ||

plavagapravarairdṛṣṭaḥ
plavanē kṛtaniścayaḥ |

vavṛdhē rāmaṽṛddhyartham
samudra iva parvasu || 5.1.10 ||

niṣpramāṇaśarīrah san
lilaṅghayiṣurarṇavam |
bāhubhyām pīḍayāmāsa
caraṇābhyām ca parvatam || 5.1.11 ||

sa cacālācalaścāśu
muhūrtam kapipīḍitah |
tarūṇām puṣpitāgrāṇām
sarvam puṣpamaśātayat || 5.1.12 ||

tēna pādapamuktēna
puṣpaughēṇa sugandhinā |
sarvataḥ samvṛtaḥ śailō
babhau puṣpamayō yathā || 5.1.13 ||

tēna cōttamavīryēṇa
pīḍyamānaḥ sa parvataḥ |
salilaṁ samprasusrāva
madamatta iva dvipaḥ || 5.1.14 ||

pīḍyamānastu balinā
mahēndrastēna parvataḥ |
rītīrnirvartayāmāsa
kāñcanāñjanarājatīḥ || 5.1.15 ||

mumōca ca śilāḥ śailō
viśālāḥ samanaḥśilāḥ |

madhyamēnārciṣā juṣṭō
dhūmarājīrivānalaḥ || 5.1.16 ||

hariṇā pīḍyamānēna
pīḍyamānāni sarvataḥ |
guhāviṣṭāni sattvāni
vinēdurvikṛtaiḥ svaraiḥ || 5.1.17 ||

sa mahān sattvasannādaḥ
śailapīḍānimittajaḥ |
pṛthivīm pūrayāmāsa
diśaścōpavanāni ca || 5.1.18 ||

śirōbhiḥ pṛthubhirnāgā
vyaktasvastikalakṣaṇaiḥ |
vamantaḥ pāvakaṃ ghōraṃ
dadaṃśurdaśanaiḥ śilāḥ || 5.1.19 ||

tāstadā saviṣairdaṣṭāḥ
kupitaistairmahāśilāḥ |
jajvaluḥ pāvakōddiptā
bibhiduśca sahasradhā || 5.1.20 ||

yāni tvauṣadhajālāni
tasmiñjātāni parvatē |
viṣaghnānyapi nāgānāṃ
na śēkuḥ śamituṃ viṣam || 5.1.21 ||

bhidyatē'yaṃ girirbhūtai -
riti matvā tapasvinaḥ |

trastā vidyādharaṣṭasmā -

dutpētuh strīgaṇaiḥ saha || 5.1.22 ||

pānabhūmigataṃ hitvā

haimamāsavabhājanam |

pātrāṇi ca mahārḥāṇi

karakāṃśca hiraṇmayān || 5.1.23 ||

lēhyānuccāvacān bhakṣyān

māṃsāni vividhāni ca |

ārṣabhāṇi ca carmāṇi

khaḍgāṃśca kanakatsarūn || 5.1.24 ||

kṛtakaṇṭhagaṇāḥ kṣībā

raktamālyānulēpanāḥ |

raktākṣāḥ puṣkarākṣāśca

gaganam pratipēdirē || 5.1.25 ||

hāranūpurakēyūra -

pārihāryadharāḥ striyaḥ |

vismitāḥ sasmitāstasthu -

rākāśē ramaṇaiḥ saha || 5.1.26 ||

darśayantō mahāvidyāṃ

vidyādharamaharṣayaḥ |

sahitāstasthurākāśē

vīkṣāñcakruśca parvatam || 5.1.27 ||

śuśruvuśca tadā śabda -

mṛṣiṇām bhāvitātmanām |

cāraṇānāṃ ca siddhānāṃ
 sthitānāṃ vimalē'mbarē || 5.1.28 ||

ēṣa parvatasankāśō
 hanumān mārutātmajaḥ |
 titīrṣati mahāvēgaḥ
 samudraṃ varuṇālayam || 5.1.29 ||

rāmārthaṃ vānarārthaṃ ca
 cikīrṣan karma duṣkaram |
 samudrasya paraṃ pāraṃ
 duṣprāpaṃ prāptumicchati || 5.1.30 ||

iti vidyādharā vācaḥ
 śrutvā tēṣāṃ tapasvinām |
 tamapramēyaṃ dadṛśuḥ
 parvatē vānararṣabham || 5.1.31 ||

dudhuvē ca sa rōmāṇi
 cakampē cānalōpamaḥ |
 nanāda ca mahānādaṃ
 sumahāniva tōyadaḥ || 5.1.32 ||

ānupūrvyā ca vṛttaṃ ta -
 llāṅgūlaṃ rōmabhiścitam |
 utpatiṣyan vicikṣēpa
 pakṣirāja ivōragam || 5.1.33 ||

tasya lāṅgūlamāviddha -
 mativēgasya pṛṣṭhataḥ |

dadrśē garuḍēnēva

hriyamāṇō mahōragah || 5.1.34 ||

bāhū saṃstambhayāmāsa

mahāparighasaṃnibhau |

āsasāda kapiḥ katyām

caraṇau sañcukōca ca || 5.1.35 ||

saṃhr̥tya ca bhujau śrīmām -

stathaiva ca śirōdharām |

tējaḥ sattvaṃ tathā vīrya -

māvivēsa sa vīryavān || 5.1.36 ||

mārgamālōkayan dūrā -

dūrdhvapraṇihitēkṣaṇah |

rurōdha hṛdayē prāṇā -

nākāśamavalōkayan || 5.1.37 ||

padbhyām dṛḍhamavasthānaṃ

kṛtvā sa kapikuñjaraḥ |

nikucya karṇau hanumā -

nutpatiṣyan mahābalaḥ || 5.1.38 ||

vānarān vānaraśrēṣṭha

idaṃ vacanamabravīt |

yathā rāghavanirmuktaḥ

śaraḥ śvasanavikramaḥ || 5.1.39 ||

gacchēt tadvat gamiṣyāmi

laṅkāṃ rāvaṇapālītām |

nahi drakṣyāmi yadi tāṃ
 laṅkāyāṃ janakātmajāṃ || 5.1.40 ||

anēnaiva hi vēgēna
 gamiṣyāmi surālayam |
 yadi vā tridivē sītāṃ
 na drakṣyāmi kṛtaśramaḥ || 5.1.41 ||

baddhvā rākṣasarājāna -
 mānayiṣyāmi rāvaṇam |
 sarvathā kṛtakāryō'ha -
 mēṣyāmi saha sītayā || 5.1.42 ||

ānayiṣyāmi vā laṅkāṃ
 samutpātya sarāvaṇām |
 ēvamuktvā tu hanumān
 vānarō vānarōttamaḥ || 5.1.43 ||

utpapātātha vēgēna
 vēgavānavicārayan |
 suparṇamiva cātmānaṃ
 mēnē sa kapikuñjaraḥ || 5.1.44 ||

samutpatati vēgāt tu
 vēgāt tē nagarōhiṇaḥ |
 saṃhr̥tya viṭapān sarvān
 samutpētuh samantataḥ || 5.1.45 ||

sa matakōyaṣṭibhakān
 pādapān puṣpaśāliṇaḥ |

udvahannuruvēgēna

jagāma vimalē'mbarē || 5.1.46 ||

ūruvēgōtthitā vṛkṣā

muhūrtaṃ kapimanvayuh |
prasthitaṃ dīrghamadhvānaṃ
svabandhumiva bāndhavāḥ || 5.1.47 ||

tamūruvēgōnmathitāḥ

sālāścānyē nagōttamāḥ |
anujagmurhanūmantaṃ
sainyā iva mahīpatim || 5.1.48 ||

supuṣpitāgrairbahubhiḥ

pādapairanvitaḥ kapiḥ |
hanūmān parvatākārō
babhūvādbhutadarśanaḥ || 5.1.49 ||

sāravantō'tha yē vṛkṣā

nyamajjan lavaṇāmbhasi |
bhayādiva mahēndrasya
parvatā varuṇālayē || 5.1.50 ||

sa nānākusumaiḥ kīrṇaḥ

kapiḥ sāṅkurakōrakaiḥ |
śuśubhē mēghasaṅkāśaḥ
khadyōtairiva parvataḥ || 5.1.51 ||

vimuktāstasya vēgēna

muktvā puṣpāṇi tē drumāḥ |

vyavaśīryanta salilē
nivr̥ttāḥ suhr̥dō yathā || 5.1.52 ||

laghutvēnōpapannaṃ tad
vicitraṃ sāgarē'patat |
drumāṇāṃ vividhaṃ puṣpaṃ
kapivāyusamīritam |
tārācitamivākāśaṃ
prababhau sa mahārṇavaḥ || 5.1.53 ||

puṣpaughēṇa sugandhēna
nānāvarṇēna vānaraḥ |
babhau mēgha ivōdyan vai
vidyudgaṇavibhūṣitaḥ || 5.1.54 ||

tasya vēgasamudbhūtaiḥ
puṣpaistōyamadr̥śyata |
tārābhiriva rāmābhi -
ruditābhirivāmbaram || 5.1.55 ||

tasyāambaragatau bāhū
dadṛśātē prasāritau |
parvatāgrād viniṣkrāntau
pañcāsyāviva pannagau || 5.1.56 ||

pibanniva babhau cāpi
sōrmijālaṃ mahārṇavam |
pipāsuriva cākāśaṃ
dadṛśē sa mahākapiḥ || 5.1.57 ||

tasya vidyutprabhākārē
 vāyumārgānusāriṇaḥ |
 nayanē viprakāśētē
 parvatasthāvivānalau || 5.1.58 ||

piṅgē piṅgākṣamukhyasya
 bṛhatī parimaṇḍalē |
 cakṣuṣī samprakāśētē
 candrasūryāviva sthitau || 5.1.59 ||

mukhaṃ nāsikayā tasya
 tāmrayā tāmramābabhau |
 sandhyayā samabhisprṣṭaṃ
 yathā syāt sūryamaṇḍalam || 5.1.60 ||

lāṅgūlaṃ ca samāviddhaṃ
 plavamānasya śōbhatē |
 ambarē vāyuputrasya
 śakradhvaja ivōcchritam || 5.1.61 ||

lāṅgūlacakrō hanumān
 śukladaṃṣṭrō'nilātmajaḥ |
 vyarōcata mahāprājñaḥ
 parivēṣīva bhāskaraḥ || 5.1.62 ||

sphigdēśēnātītāmreṇa
 rarāja sa mahākapiḥ |
 mahatā dāritēnēva
 girirgairikadhātunā || 5.1.63 ||

tasya vānarasimḥasya
 plavamānasya sāgaram |
 kakṣāntaragatō vāyu -
 rjīmūta iva garjati || 5.1.64 ||

khē yathā nipatatyulkā
 uttarāntād viniḥsṛtā |
 dṛśyatē sānubandhā ca
 tathā sa kapikuñjaraḥ || 5.1.65 ||

patatpataṅgasaṅkāsō
 vyāyataḥ śuśubhē kapiḥ |
 pravṛddha iva mātaṅgaḥ
 kakṣyayā badhyamānayā || 5.1.66 ||

upariṣṭāccharīreṇa
 cchāyayā cāvagāḍhayā |
 sāgarē mārutāviṣṭā
 naurivāsīt tadā kapiḥ || 5.1.67 ||

yaṃ yaṃ dēśaṃ samudrasya
 jagāma sa mahākapiḥ |
 sa tu tasyāṅgavēgēna
 sōnmāda iva lakṣyatē || 5.1.68 ||

sāgarasyōrmijālānā -
 murasā śailavarṣmaṇām |
 abhighnaṃstu mahāvēgaḥ
 puḍḍuvē sa mahākapiḥ || 5.1.69 ||

kapivātaśca balavān
 mēghavātaśca nirgataḥ |
 sāgaram bhīmanirhrādam
 kampayāmāsaturbhṛśam || 5.1.70 ||

vikarṣannūrmijālāni
 bṛhanti lavaṇāmbhasi |
 pupluvē kapiśārdūlō
 vikiranniva rōdasī || 5.1.71 ||

mērumandarasaṅkāśā -
 nudgatān sumahārṇavē |
 atyagrāmanmahāvēga -
 staraṅgān gaṇayanniva || 5.1.72 ||

tasya vēgasamudghuṣṭam
 jalam sajaladam tadā |
 ambarastham vibabhrājē
 śaradabhramivātataḥ || 5.1.73 ||

timinakrajhaśāḥ kūrmā
 dṛśyantē vivṛtāstadā |
 vastrāpakarṣaṇēnēva
 śarīrāṇi śarīriṇām || 5.1.74 ||

kramamāṇam samīkṣyātha
 bhujagāḥ sāgaraṅgamāḥ |
 vyōmni tam kapiśārdūlam
 suparṇamiva mēnirē || 5.1.75 ||

daśayōjanavistīrṇā
 triṃśadyōjanamāyatā |
 chāyā vānarasiṃhasya
 javē cārutarābhavat || 5.1.76 ||

śvētābhraghanarājīva
 vāyuputrānugāminī |
 tasya sā śuśubhē chāyā
 patitā lavaṇāmbhasi || 5.1.77 ||

śuśubhē sa mahātējā
 mahākāyō mahākapiḥ |
 vāyumārgē nirālbhē
 pakṣavāniva parvataḥ || 5.1.78 ||

yēnāsau yāti balavān
 vēgēna kapikuñjaraḥ |
 tēna mārgēṇa sahasā
 drōṇīkrta ivārṇavaḥ || 5.1.79 ||

āpātē pakṣisaṅghānāṃ
 pakṣirāja iva vrajan |
 hanumān mēghajālāni
 prakarṣan mārutō yathā || 5.1.80 ||

pāṇḍurāruṇavarṇāni
 nīlamañjiṣṭhakāni ca |
 kapinā'krṣyamāṇāni
 mahābhrāṇi cakāsirē || 5.1.81 ||

praviśannabhrajālāni
 niṣpataṃśca punaḥ punaḥ |
 pracchannaśca prakāśaśca
 candramā iva dṛśyatē || 5.1.82 ||

plavamānaṃ tu taṃ dṛṣṭvā
 plavagaṃ tvaritaṃ tadā |
 vavṛṣustatra puṣpāṇi
 dēvagandharvacāraṇāḥ || 5.1.83 ||

tatāpa nahi taṃ sūryaḥ
 plavantaṃ vānarēśvaram |
 siṣēvē ca tadā vāyū
 rāmakāryārthasiddhayē || 5.1.84 ||

ṛṣayastuṣṭuvuścainaṃ
 plavamānaṃ vihāyasā |
 jaguśca dēvagandharvāḥ
 praśaṃsantō vanaukasam || 5.1.85 ||

nāgāśca tuṣṭuvuryakṣā
 rakṣāṃsi vividhāni ca |
 prēkṣya sarvē kapivaraṃ
 sahasā vigataklamam || 5.1.86 ||

tasmin plavagaśārdulē
 plavamānē hanūmati |
 ikṣvākukulamānārthī
 cintayāmāsa sāgaraḥ || 5.1.87 ||

sāhāyyaṃ vānarēndrasya
 yadi nāhaṃ hanūmataḥ |
 kariṣyāmi bhaviṣyāmi
 sarvavācyō vivakṣatām || 5.1.88 ||

ahamikṣvākunāthēna
 sagarēṇa vivardhitaḥ |
 ikṣvākusacivaścāyaṃ
 tannārhatyavasāditum || 5.1.89 ||

tathā mayā vidhātavyaṃ
 viśramēta yathā kapiḥ |
 śēṣaṃ ca mayi viśrāntaḥ
 sukhī sō'titariṣyati || 5.1.90 ||

iti kṛtvā matiṃ sādhvīṃ
 samudraśchannamambhasi |
 hiraṇyanābhaṃ maināka -
 movāca girisattamam || 5.1.91 ||

tvamihāsurasanḡhānāṃ
 dēvarājñā mahātmanā |
 pātālanilayānāṃ hi
 pariḡhaḥ saṃnivēśitaḥ || 5.1.92 ||

tvamēṣāṃ jñātavīryāṇāṃ
 punarēvōtpatiṣyatām |
 pātālasyāpramēyasya
 dvāramāvṛtya tiṣṭhasi || 5.1.93 ||

tiryagūrdhvamadhaścaiva
 śaktistē śaila vardhitum |
 tasmāt sañcōdayāmi tvā -
 muttiṣṭha girisattama || 5.1.94 ||

sa ēṣa kapiśārdūla -
 stvāmuparyēti vīryavān |
 hanūmān rāmakāryārthī
 bhīmakarmā khamāplutaḥ || 5.1.95 ||

asya sāhyaṃ mayā kārya -
 miḡṣvākukulavartinaḥ |
 mama ikṣvākavaḥ pūjyāḥ
 paraṃ pūjyatamāstava || 5.1.96 ||

kuru sācivya^{sm}ākaṃ
 na naḥ kāryamatikramēt |
 kartavyamakṛtaṃ kāryaṃ
 satāṃ manyumudīrayēt || 5.1.97 ||

salilādūrdhvamuttiṣṭha
 tiṣṭhatvēṣa kapistvayi |
 asmākamatithiścaiva
 pūjyaśca plavatāṃ varaḥ || 5.1.98 ||

cāmīkaramahānābha
 dēvagandharvasēvita |
 hanūmāṃstvayi viśrānta -
 stataḥ śēṣaṃ gamiṣyati || 5.1.99 ||

kākutsthasyānṛśaṃsyaṃ ca
 maithilyāśca vivāsanam |
 śramaṃ ca plavagēndrasya
 samīkṣyōtthātumarhasi || 5.1.100 ||

hiraṇyagarbhō mainākō
 niśamya lavaṇāmbhasaḥ |
 utpapāta jalāt tūrṇaṃ
 mahādrumalatāvṛtaḥ || 5.1.101 ||

sa sāgarajalaṃ bhittvā
 babhūvātyucchritastadā |
 yathā jaladharaṃ bhittvā
 dīptaraśmirdivākaraḥ || 5.1.102 ||

sa mahātmā muhūrtēna
 parvataḥ salilāvṛtaḥ |
 darśayāmāsa śṛṅgāṇi
 sāgarēṇa niyōjitaḥ || 5.1.103 ||

śātakumbhamayaiḥ śṛṅgaiḥ
 sakinnaramahōragaiḥ |
 ādityōdayasaṅkāśai -
 rullikhadbhirivāmbaram || 5.1.104 ||

tasya jāmbūnadaiḥ śṛṅgaiḥ
 parvatasya samutthitaiḥ |
 ākāśaṃ śāstrasaṅkāśa -
 mabhavat kāñcanaprabham || 5.1.105 ||

jātarūpamayaiḥ śṛṅgai -
 rbhrājamānairmahāprabhaiḥ |
 ādityaśatasankāśaḥ
 sō'bhavat girisattamaḥ || 5.1.106 ||

samutthitamasaṅgēna
 hanūmānagrataḥ sthitam |
 madhyē lavaṇatōyasya
 viḡhnō'yamiti niścitaḥ || 5.1.107 ||

sa tamucchritamatyartham
 mahāvēgō mahākapiḥ |
 urasā pātayāmāsa
 jīmūtamiva mārutaḥ || 5.1.108 ||

sa tadāsāditastēna
 kapinā parvatōttamaḥ |
 buddhvā tasya harērvēgam
 jaharṣa ca nanāda ca || 5.1.109 ||

tamākāśagataḥ vīra -
 mākāśē samupasthitaḥ |
 prītō hṛṣṭamanā vākya -
 mabravīt parvataḥ kapim || 5.1.110 ||

mānuṣam dhārayan rūpa -
 mātmanaḥ śikharē sthitaḥ |
 duṣkaram kṛtavān karma
 tvamidaḥ vānarōttama || 5.1.111 ||

nipatya mama śṛṅgēṣu
 sukhaṃ viśramya gamyatām |
 rāghavasya kulē jātai -
 rudadhiḥ parivardhitaḥ || 5.1.112 ||

sa tvām rāmahitē yuktaṃ
 pratyarcayati sāgaraḥ |
 kṛtē ca pratikartavya -
 mēṣa dharmah sanātanaḥ || 5.1.113 ||

sō'yaṃ tatpratikārārthī
 tvattaḥ sammānamarhati |
 tvannimittamanēnāhaṃ
 bahumānāt pracōditaḥ || 5.1.114 ||

yōjanānāṃ śataṃ cāpi
 kapirēṣa khamāplutaḥ |
 tava sānuṣu viśrāntaḥ
 śēṣaṃ prakramatāmiti || 5.1.115 ||

tiṣṭha tvaṃ hariśārdūla
 mayi viśramya gamyatām |
 tadidaṃ gandhavat svādu
 kandamūlaphalaṃ bahu || 5.1.116 ||

tadāsvādya hariśrēṣṭha
 viśrāntō'tha gamiṣyasi |
 asmākamapi sambandhaḥ
 kapimukhya tvayāsti vai |

prakhyātastrīṣu lōkēṣu
mahāguṇaparigrahaḥ || 5.1.117 ||

vēgavantaḥ plavantō yē
plavagā mārutātmaja |
tēṣāṃ mukhyatamaṃ manyē
tvāmahaṃ kapikuñjara || 5.1.118 ||

atithiḥ kila pūjārhaḥ
prākṛtō'pi vijānatā |
dharmam jijñāsamānēna
kiṃ punaryādrśō bhavān || 5.1.119 ||

tvaṃ hi dēvavariṣṭhasya
mārutasya mahātmanaḥ |
putrastasyaiva vēgēna
sadrśaḥ kapikuñjara || 5.1.120 ||

pūjitē tvayi dharmajñē
pūjāṃ prāpnōti mārutaḥ |
tasmāt tvaṃ pūjanīyō mē
śṛṇu cāpyatra kāraṇam || 5.1.121 ||

pūrvam kṛtayugē tāta
parvatāḥ pakṣiṇō'bhavan |
tē'pi jagmurdiśaḥ sarvā
garuḍā iva vēginaḥ || 5.1.122 ||

tatastēṣu prayātēṣu
dēvasaṅghāḥ saharṣibhiḥ |

*bhūtāni ca bhayaṃ jagmu -
stēṣāṃ patanaśaṅkayā || 5.1.123 ||*

*tataḥ kruddhaḥ sahasrākṣaḥ
parvatānāṃ śatakratuḥ |
pakṣāṃścicchēda vajrēṇa
tataḥ śatasahasraśaḥ || 5.1.124 ||*

*sa māmupagataḥ kruddhō
vajramudyamya dēvarāt |
tatō'haṃ sahasā kṣiptaḥ
śvasanēna mahātmanā || 5.1.125 ||*

*asmin lavaṇatōyē ca
prakṣiptaḥ plavagōttama |
guptapakṣaḥ samagraśca
tava pitrābhirakṣitaḥ || 5.1.126 ||*

*tatō'haṃ mānayāmi tvāṃ
mānyō'si mama mārutē |
tvayā mamaiṣa sambandhaḥ
kapimukhya mahāguṇaḥ || 5.1.127 ||*

*asminnēvaṅgatē kāryē
sāgarasya mamaiva ca |
prītiṃ prītamanāḥ kartuṃ
tvamarhasi mahāmatē || 5.1.128 ||*

*śramaṃ mōkṣaya pūjāṃ ca
gṛhāṇa harisattama |*

prītiṃ ca mama mānyasya
prītō'smi tava darśanāt || 5.1.129 ||

ēvamuktaḥ kapiśrēṣṭha -
staṃ nagōttamamabravīt |
prītō'smi kṛtamātithyaṃ
manyurēṣō'panīyatām || 5.1.130 ||

tvaratē kāryakālō mē
ahaścāpyativartatē |
pratijñā ca mayā dattā
na sthātavyamihāntarā || 5.1.131 ||

ityuktvā pāṇinā śaila -
mālabhya haripuṅgavaḥ |
jagāmākāśamāviśya
vīryavān prahasanniva || 5.1.132 ||

sa parvatasamudrābhyāṃ
bahumānādavēkṣitaḥ |
pūjitaścōpapannābhi -
rāśīrbhirabhinanditaḥ || 5.1.133 ||

athōrdhvaṃ dūramāgatya
hitvā śailamahārṇavau |
pituḥ panthānamāsādya
jagāma vimalē'mbarē || 5.1.134 ||

bhūyaścōrdhvaṃ gatiṃ prāpya
giriṃ tamavalōkayan |

vāyusūnurnirālbomb

jagāma kapikuñjaraḥ || 5.1.135 ||

tad dvitīyaṃ hanumatō

dr̥ṣṭvā karma suduṣkaram |

praśaśaṃsuḥ surāḥ sarvē

siddhāśca paramarṣayaḥ || 5.1.136 ||

dēvatāścābhavan hr̥ṣṭā -

statrasthāstasya karmaṇā |

kāñcanasya sunābhasya

sahasrākṣaśca vāsavaḥ || 5.1.137 ||

uvāca vacanaṃ dhīmān

paritōṣāt sagadgadam |

sunābhaṃ parvataśrēṣṭhaṃ

svayamēva śacīpatiḥ || 5.1.138 ||

hiraṇyanābha śailēndra

parituṣṭō'smi tē bhṛśam |

abhayaṃ tē prayacchāmi

gaccha saumya yathāsukham || 5.1.139 ||

sāhyaṃ kṛtaṃ tē sumahad

viśrāntasya hanūmataḥ |

kramatō yōjanaśataṃ

nirbhayasya bhayē sati || 5.1.140 ||

rāmasyaiṣa hitāyaiva

yāti dāśarathēḥ kapiḥ |

satkriyāṃ kurvatā śaktyā
tōṣitō'smi dṛḍhaṃ tvayā || 5.1.141 ||

sa tat prahaṛṣamalabhad
vipulaṃ parvatōttamaḥ |
dēvatānāṃ patim dṛṣṭvā
parituṣṭaṃ śatakdatum || 5.1.142 ||

sa vai dattavaraḥ śailō
babhūvāvasthitastadā |
hanūmāṃśca muhūrtēna
vyaticakrāma sāgaram || 5.1.143 ||

tatō dēvāḥ sagandharvāḥ
siddhāśca paramarṣayaḥ |
abruvan sūryasaṅkāsāṃ
surasāṃ nāgamātaram || 5.1.144 ||

ayaṃ vātātmajaḥ śrīmān
plavatē sāgarōpari |
hanūmān nāma tasya tvaṃ
muhūrtaṃ vighnamācara || 5.1.145 ||

rākṣasaṃ rūpamāsthāya
sughōraṃ parvatōpamam |
daṃṣṭrākarālaṃ piṅgākṣaṃ
vaktraṃ kṛtvā nabhaḥspṛśam || 5.1.146 ||

balamicchāmahē jñātum
bhūyaścāsyā parākramam |

tvāṃ vijēṣyatyupāyēna
viṣādaṃ vā gamiṣyati || 5.1.147 ||

ēvamuktā tu sā dēvī
daivatairabhisatkṛtā |
samudramadhyē surasā
bibhratī rākṣasaṃ vapuḥ || 5.1.148 ||

vikṛtaṃ ca virūpaṃ ca
sarvasya ca bhayāvaham |
plavamānaṃ hanūmanta -
māvṛtyēdamuvāca ha || 5.1.149 ||

mama bhakṣyaḥ pradiṣṭastva -
mīśvarairvānararṣabha |
ahaṃ tvāṃ bhakṣayiṣyāmi
praviśēdaṃ mamānanam || 5.1.150 ||

vara ēṣa purā dattō
mama dhātrēti satvarā |
vyādāya vaktraṃ vipulaṃ
sthitā sā mārutēḥ puraḥ || 5.1.151 ||

ēvamuktaḥ surasayā
prahr̥ṣṭavadanō'bravīt |
rāmō dāśarathirnāma
praviṣṭō daṇḍakāvanam |
lakṣmaṇēna saha bhrātrā
vaidēhyā cāpi bhāryayā || 5.1.152 ||

anyakāryaviṣaktasya

baddhavairasya rākṣasaiḥ |

tasya sītā hṛtā bhāryā

rāvaṇēna yaśasvinī || 5.1.153 ||

tasyāḥ sakāśam dūtō'ham

gamiṣyē rāmaśāsanāt |

kartumarhasi rāmasya

sāhyam viṣayavāsini || 5.1.154 ||

athavā maithilim drṣṭvā

rāmam cākliṣṭakāriṇam |

āgamiṣyāmi tē vaktram

satyam pratiśṛṇōmi tē || 5.1.155 ||

ēvamuktā hanumatā

surasā kāmarūpiṇī |

abravīnnātivartēnmāṇ

kaścidēṣa varō mama || 5.1.156 ||

taṇ prayāntaṇ samudvīksya

surasā vākyamabravīt |

balaṇ jijñāsamānā sā

nāgamātā hanūmataḥ || 5.1.157 ||

niviśya vadanaṇ mē'dya

gantavyaṇ vānarōttama |

vara ēṣa purā dattō

mama dhātrēti satvarā || 5.1.158 ||

vyādāya vipulaṃ vaktraṃ
 sthitā sā māruteḥ puraḥ |
 ēvamuktaḥ surasayā
 kruddhō vānarapuṅgavaḥ || 5.1.159 ||

abravīt kuru vai vaktraṃ
 yēna māṃ viṣahiṣyasi |
 ityuktvā surasāṃ kruddhō
 daśayōjanamāyatām || 5.1.160 ||

daśayōjanavistārō
 hanūmānabhavat tadā |
 taṃ dṛṣtvā mēghasaṅkāśaṃ
 daśayōjanamāyatam |
 cakāra surasāpyāsyam
 viṃśad yōjanamāyatam || 5.1.161 ||

hanūmāṃstu tataḥ kruddha -
 striṃśad yōjanamāyataḥ |
 cakāra surasā vaktraṃ
 catvāriṃśat tathōcchritam || 5.1.162 ||

babhūva hanumān vīraḥ
 pañcāśad yōjanōcchritaḥ |
 cakāra surasā vaktraṃ
 ṣaṣṭiṃ yōjanamucchritam || 5.1.163 ||

tadaiva hanumān vīraḥ
 saptatiṃ yōjanōcchritaḥ |

cakāra surasā vaktra -

maśītiṃ yōjanōcchritam || 5.1.164 ||

hanūmānanalaprakhyō

navatiṃ yōjanōcchritaḥ |

cakāra surasā vaktraṃ

śatayōjanamāyatam || 5.1.165 ||

tad dṛṣṭvā vyāditaṃ tvāsyam

vāyuputraḥ sa buddhimān |

dīrghajihvaṃ surasayā

subhīmaṃ narakōpamam || 5.1.166 ||

sa saṅkṣipyātmanaḥ kāyam

jīmūta iva mārutiḥ |

tasmin muhūrtē hanumān

babhūvāṅguṣṭhamātrakaḥ || 5.1.167 ||

sō'bhīpadyātha tadvaktraṃ

niṣpatya ca mahābalaḥ |

antarikṣē sthitaḥ śrīmā -

nidaṃ vacanamabravīt || 5.1.168 ||

praviṣṭō'smi hi tē vaktraṃ

dākṣāyaṇi namō'stu tē |

gamiṣyē yatra vaidēhī

satyaścāsīd varastava || 5.1.169 ||

taṃ dṛṣṭvā vadanānmuktaṃ

candraṃ rāhumukhādiva |

abravīt surasā dēvī

svēna rūpēṇa vānaram || 5.1.170 ||

arthasiddhyai hariśrēṣṭha

gaccha saumya yathāsukham |

samānaya ca vaidēhīm

rāghavēṇa mahātmanā || 5.1.171 ||

tat tṛtīyaṃ hanumatō

ḍṛṣṭvā karma suduṣkaram |

sādhusādhviti bhūtāni

praśaśaṃsustadā harim || 5.1.172 ||

sa sāgaramanādhr̥ṣya -

mabhyētya varuṇālayam |

jagāmākāśamāviśya

vēgēna garuḍōpamaḥ || 5.1.173 ||

sēvitē vāridhārābhiḥ

patagaiśca niṣēvitē |

caritē kaiśikācāryai -

rairāvataniṣēvitē || 5.1.174 ||

siṃhakuñjaraśārdūla -

patagōragavāhanaiḥ |

vimānaiḥ sampatadbhiśca

vimalaiḥ samalaṅkṛtē || 5.1.175 ||

vajrāśanisamasparśaiḥ

pāvakairiva śōbhitē |

kṛtapuṇyairmahābhāgaiḥ
svargajidbhiradhiṣṭhitē || 5.1.176 ||

vahatā havyamatyantaṃ
sēvitē citrabhānunā |
grahanakṣatracandrārka -
tārāgaṇavibhūṣitē || 5.1.177 ||

maharṣigaṇagandharva -
nāgayakṣasamākulē |
viviktē vimalē viśvē
viśvāvasuniṣēvitē || 5.1.178 ||

dēvarājagajākrāntē
candrasūryapathē śivē |
vitānē jīvalōkasya
vitatē brahmanirmitē || 5.1.179 ||

bahuśaḥ sēvitē vīrai -
rvidyādharagaṇairvṛtē |
jagāma vāyumārgē ca
garutmāniva mārutiḥ || 5.1.180 ||

hanumān mēghajālāni
prākarṣan mārutō yathā |
kālāgurusavarṇāni
raktapītasitāni ca || 5.1.181 ||

kapinā kṛṣyamāṇāni
mahābhrāṇi cakāśirē |

praviśannabhrajālāni

niṣpataṃśca punaḥ punaḥ || 5.1.182 ||

prāvṛṣīndurivābhāti

niṣpatan praviśaṃstadā |

pradrśyamānaḥ sarvatra

hanūmān mārutātmajaḥ || 5.1.183 ||

bhējē'mbaramṇ nirālambaṇ

pakṣayukta ivādrirāt |

plavamānaṇ tu taṇ drṣṭvā

siṃhikā nāma rākṣasī || 5.1.184 ||

manasā cintayāmāsa

pravṛddhā kāmarūpiṇī |

adya dīrghasya kālasya

bhaviṣyāmyahamāsitā || 5.1.185 ||

idaṇ mama mahāsattvaṇ

cirasya vaśamāgatam |

iti sañcintya manasā

cchāyāmasya samākṣipat || 5.1.186 ||

chāyāyāṇ gṛhyamāṇāyāṇ

cintayāmāsa vānaraḥ |

samākṣiptō'smi sahasā

paṅgūkr̥taparākramaḥ || 5.1.187 ||

pratilōmēna vātēna

mahānauriva sāgarē |

tiryagūrdhvamadhaścaiva

vīkṣamāṇastadā kapiḥ || 5.1.188 ||

dadarśa sa mahāsattva -

mutthitaṃ lavaṇāmbhasi |

tad dṛṣṭvā cintayāmāsa

mārutirvikṛtānanām || 5.1.189 ||

kapirājñā yathākhyātaṃ

sattvamadbhutadarśanam |

chāyāgrāhi mahāvīryaṃ

tadidaṃ nātra saṃśayaḥ || 5.1.190 ||

sa tāṃ buddhvārthatattvēna

siṃhikāṃ matimān kapiḥ |

vyavardhata mahākāyaḥ

prāvṛṣīva balāhakaḥ || 5.1.191 ||

tasya sā kāyamudvīkṣya

vardhamānaṃ mahākapēḥ |

vaktraṃ prasārayāmāsa

pātālāmbarasaṃnibham || 5.1.192 ||

ghanarājīva garjantī

vānaraṃ samabhidravat |

sa dadarśa tatastasyā

vikṛtaṃ sumahanmukham || 5.1.193 ||

kāyamātraṃ ca mēdhāvī

marmāṇi ca mahākapiḥ |

sa tasyā vikṛtē vaktrē
vajrasaṃhananaḥ kapiḥ || 5.1.194 ||

saṅkṣipyā muhurātmānaṃ
nipapāta mahākapiḥ |
āsyē tasyā nimajjantaṃ
dadṛśuḥ siddhacāraṇāḥ || 5.1.195 ||

grasyamānaṃ yathā candraṃ
pūrṇaṃ parvaṇi rāhuṇā |
tatastasyā nakhaistīkṣṇai -
rmarmāṇyutkṛtya vānaraḥ || 5.1.196 ||

utpapātātha vēgēna
manaḥsampātavikramaḥ |
tāṃ tu diṣṭyā ca dhṛtyā ca
dākṣiṇyēna nipātya saḥ || 5.1.197 ||

kapipravīrō vēgēna
vavṛdhē punarātmavān |
hṛtahṛtsā hanumatā
papāta vidhurāmbhasi |
svayaṃbhuvaiva hanumān
sṛṣṭastasyā nipātanē || 5.1.198 ||

tāṃ hatāṃ vānarēṇāśu
patitāṃ vīkṣya siṃhikām |
bhūtānyākāśacārīṇi
tamūcuḥ plavagōttamam || 5.1.199 ||

bhīmamadya kṛtaṃ karma
 mahatsattvaṃ tvayā hatam |
 sādhayārthamabhiprēta -
 mariṣṭaṃ plavatāṃ vara || 5.1.200 ||

yasya tvētāni catvāri
 vānarēndra yathā tava |
 dhṛtirdrṣṭirmatirdākṣyaṃ
 sa karmasu na sīdati || 5.1.201 ||

sa taiḥ sampūjitaḥ pūjyaḥ
 pratipannaprayōjanaiḥ |
 jagāmākāśamāviśya
 pannagāśanavat kapiḥ || 5.1.202 ||

prāptabhūyiṣṭhapārastu
 sarvataḥ parilōkayan |
 yōjanānāṃ śatasyāntē
 vanarājīṃ dadarśa saḥ || 5.1.203 ||

dadarśa ca patannēva
 vividhadrumabhūṣitam |
 dvīpaṃ śākhāmṛgaśrēṣṭhō
 malayōpavanāni ca || 5.1.204 ||

sāgaraṃ sāgarānūpān
 sāgarānūpajān drumān |
 sāgarasya ca patnīnāṃ
 mukhānyapi vilōkayat || 5.1.205 ||

sa mahāmēghasaṅkāśaṃ
 samīkṣyātmānamātmavān |
 nirundhantamivākāśaṃ
 cakāra matimān matim || 5.1.206 ||

kāyavṛddhiṃ pravēgaṃ ca
 mama dr̥ṣṭvaiva rākṣasāḥ |
 mayi kautūhalaṃ kuryu -
 riti mēnē mahāmatiḥ || 5.1.207 ||

tataḥ śarīraṃ saṅkṣipya
 tanmahīdharasaṃnibham |
 punaḥ prakṛtimāpēdē
 vītamōha ivātmavān || 5.1.208 ||

tadrūpamatisaṅkṣipya
 hanūmān prakṛtau sthitaḥ |
 trīn kramāniva vikramya
 balivīryaharō hariḥ || 5.1.209 ||

sa cārunānāvidharūpadhārī
 paraṃ samāsādya samudratīram |
 parairaśakyaṃ pratipannarūpaḥ
 samīkṣitātmā samavēkṣitārthaḥ || 5.1.210 ||

tataḥ sa lambasya girēḥ samṛddhē
 vicitrakūṭē nipapāta kūṭē |
 sakētakōddālakanārikēlē
 mahābhrakūṭapratimō mahātmā || 5.1.211 ||

tatastu samprāpya samudratīraṃ
samīkṣya laṅkāṃ girivaryamūrdhni |
kapistu tasmin nīpapāta parvatē
vidhūya rūpaṃ vyathayanmṛgadvijān || 5.1.212 ||

sa sāgaraṃ dānavapannagāyutaṃ
balēna vikramya mahōrmimālinam |
nīpatya tīrē ca mahōdadhēstadā
dadarśa laṅkāmarāvatīmiva || 5.1.213 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyē
sundarakāṇḍē prathamahaḥ sargaḥ ||